

Cuda japońskiego ciesielstwa – technika i sztuka w jednym

Andrzej Jajszczyk

W Galerii Europa – Daleki Wschód, będącej częścią Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie trwa niezwykła wystawa „Duch ukryty w drzewach. Tradycja i kunszt japońskiego ciesielstwa” pięknie ilustrująca związki między sztuką i techniką. Wystawa, na obu poziomach Galerii, jest po prostu znakomita. Ciesielstwo w Japonii ma wielowiekową tradycję, a co więcej, tradycja ta nie uległa nigdy przerwaniu i jest żywa także obecnie.

Wystawa jest wynikiem współpracy Muzeum Narzędzi Ciesielskich Takenaka w Kobe i Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie.

Mimo swoich stosunkowo niewielkich rozmiarów, wystawa bardzo kompleksowo pokazuje użycie drewna w architekturze. Możemy na niej zobaczyć, a także dotknąć, próbki różnych rodzajów budowlanego drewna, a nawet powąchać ich wiórki. Pokazano także surowe i częściowo obrobione bambusy stosowane w budownictwie.

Próbki różnych gatunków drewna

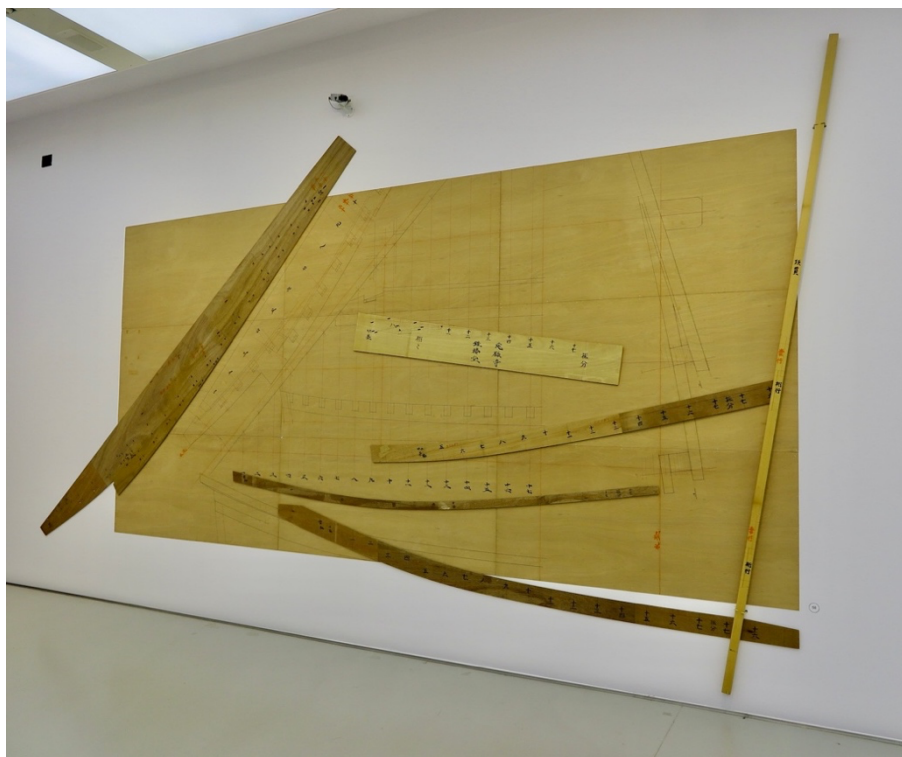

Elementy ciesielskiego łączenia belek

Są też tutaj elementy lekkich japońskich domów na różnych etapach przetwarzania, w tym maty tatami, a nawet cały domek herbaty *chashitsu*. Uzupełniają to makiety pokazujące rozwiązania konstrukcyjne. Imponujący jest zestaw drewnianych elementów ilustrujący ciesielskie metody łączenia belek, niektóre z nich nadzwyczaj wyrafinowane. Jest też fragment przęsła drewnianego mostu Kintay-kyō, zbudowany w pomniejszającej skali. Widać na nim wyraźnie sposób jego konstrukcji.

Na wystawie pokazano także narzędzia ciesielskie, jak siekiery, topory czy piły, przybory służące do pomiarów, ciesielskie szablony oraz rysunki techniczne fragmentów budowli. Wielki rysunek techniczny okapu dzwonnicy świątyni Jingen-ji jest, sam w sobie, dziełem sztuki. Cała aranżacja tego rysunku, wykonanego na sklejce, wygląda z pewnej odległości jak suprematystyczny obraz. Podobne, wizualne wrażenia miałem patrząc i na inne fragmenty wystawy, gdzie całkiem techniczne rozwiązania niosły ze sobą powiew sztuki. Niezwykłym artystycznym dziełem jest składany, ażurowy parawan, w którym zastosowano technikę precyzyjnego wyrobu elementów drewnianych *kumiko*. Wystawę uzupełniają projekcje wideo ilustrujące prace japońskich cieśli, a także pokazujące ich dzieła.

Jak już wspominałem wcześniej, ciesielska tradycja w Japonii nie uległa nigdy przerwaniu. My natomiast wydajemy się być dumni z tego, że Kazimierz Wielki „zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną”, zapominając o tym, że wprowadzona przez niego zmiana wynikała po części z rosnących kosztów wysokiej jakości drewna budowlanego, w porównaniu z kamieniem czy cegłą, a pewnie także z trudności budowy drewnianych budynków o dużych gabarytach i braku odpowiedniej liczby mistrzów posiadających odpowiednie umiejętności. Z nielicznych zachowanych opisów, budowane w średniowieczu na terenie Polski drewniane budowle były podobno arcydziełami sztuki ciesielskiej.

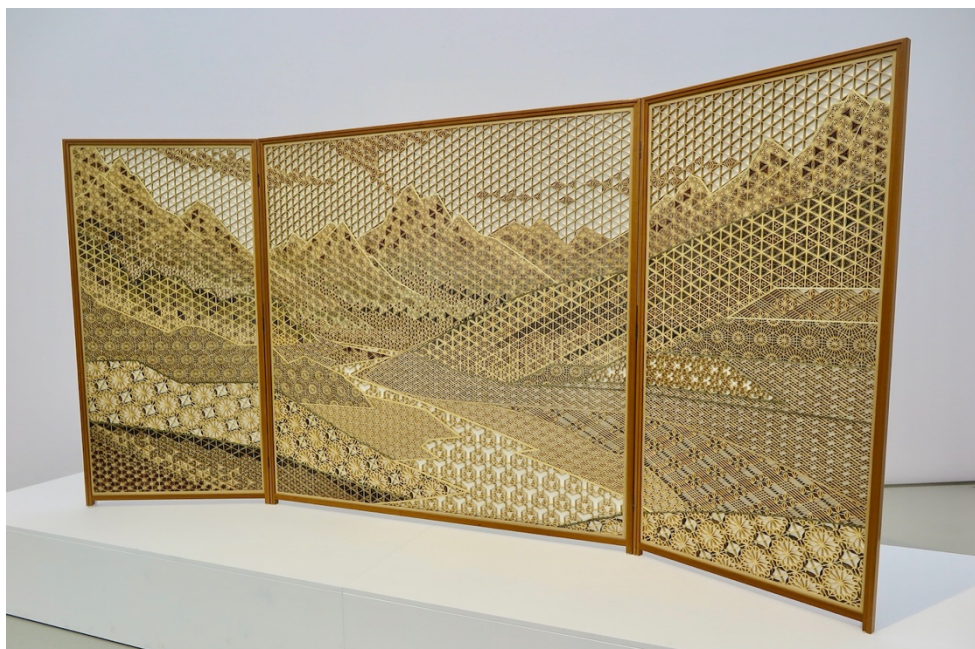
Rysunek techniczny okapu dzwonnicy świątyni *Jingen-ji*

Szkoda, że nie zachowały się przynajmniej niektóre z nich, albo chociaż ich jakakolwiek ikonografia. Oczywiście istnieją u nas ciekawe drewniane budowle powstałe w wiekach późniejszych, przede wszystkim obiekty sakralne, a także dwory czy wiejskie chałupy. Prawdziwą kopalnią takich obiektów były przedwojenne, polskie Kresy. Ciekawe porównanie budowli z tamtego obszaru z drewnianymi budynkami w Japonii, pokazujące jak stosowany materiał narzuca zbliżone rozwiązania konstrukcyjne w bardzo odległych od siebie miejscach, można znaleźć na przykład w książce Galiny Shevtsovej pt: „Facets of the World Ukraine-Japan: Wooden Architecture” (Галина Шевцова, „Украина-Япония: деревянная архитектура”) wydanej w Ukrainie w 2006 roku.

Przykładem innowacyjnego zastosowania drewna we współczesnej architekturze są dzieła japońskiego architekta Kengo Kuma, któremu poświęcono niedawno zakończoną wystawę w Muzeum *Manggha* pt. „Kengo Kuma. Eksperyment. Materiał. Architektura rozwiązania”, której fascynującym elementem była instalacja z drewnianych elementów pt. „Chmura”, powstała w ramach wspólnego projektu biura *Kengo Kuma & Associates* oraz studentów Wydziału Architektury i Sztuk Pięknych Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Była ona wynikiem analizy tradycji połączeń ciesielskich w stosowanych w Polsce i Japonii (http://jajszczyk.pl/wp-content/uploads/A_Jajszczyk_Kengo_Kuma_Wernisaz_15_12_2021.pdf).

Wystawa „Duch ukryty w drzewach”, której kuratorami są Dominik Lisik i Marcelo Nishiyama będzie czynna do 16 października br. Naprawdę warto ją obejrzeć!

Wystawie towarzyszy pięknie wydany katalog.

Kraków, 18.08.2022

Ażurowy parawan